

Študijná príručka: Severná Ázia

Táto príručka je navrhnutá na overenie a prehĺbenie vedomostí o geografických, klimatických, hospodárskych a kultúrnych aspektoch Severnej Ázie na základe poskytnutého textu. Obsahuje kvíz s krátkymi odpoveďami, kľúč správnych odpovedí, námety na esej a komplexný slovník kľúčových pojmov.

Kvíz: Overenie vedomostí

Odpovedzte na nasledujúce otázky v rozsahu 2-3 viet. Vaše odpovede musia vychádzať výlučne z poskytnutých informácií.

1. Ako je geograficky ohraničená Severná Ázia?
 2. Popíšte význam a charakteristiku Beringovho prielivu.
 3. Čo je kontinentalita a ako ovplyvňuje podnebie na Sibíri?
 4. Charakterizujte jazero Bajkal a uveďte jeho hlavné špecifiká.
 5. Aký typ prírodnej krajiny je tajga a aké je jej hospodárske využitie?
 6. Čo je permafrost a v ktorej prírodnej krajine sa nachádza?
 7. Ktoré nerastné suroviny sú dominantné pre uralskú oblasť a ktoré mesto je jej centrom?
 8. Prečo sú mestá Novosibirsk a Irkutsk dôležitými priemyselnými centrami Sibíri?
 9. Aký je hospodársky a strategický význam prístavu Vladivostok?
 10. Opíšte účel a základné parametre Transsibírskej magistrály.
-

Kľúč správnych odpovedí

1. **Ako je geograficky ohraničená Severná Ázia?** Severná Ázia je na západe ohraničená pohorím Ural, na východe Tichým oceánom a na severe Severným ľadovým oceánom. Južnú prírodnú hranicu tvorí rieka Amur, púštne oblasti, pohorie Kaukaz a Kaspické more.
2. **Popíšte význam a charakteristiku Beringovho prielivu.** Beringov prieliv je 82 km široký pás mora, ktorý oddeľuje Áziu a Severnú Ameriku. Nachádzajú sa v ňom Diomedove ostrovy (jeden patrí Rusku, druhý USA), medzi ktorými počas zimy zamrzá ľadový most.
3. **Čo je kontinentalita a ako ovplyvňuje podnebie na Sibíri?** Kontinentalita je vplyv vzdialenosti od pobrežia do vnútra kontinentu. Na Sibíri spôsobuje znižovanie množstva zrážok a extrémne teplotné rozdiely medzi letom (takmer 40°C) a zimou (-40°C).
4. **Charakterizujte jazero Bajkal a uveďte jeho hlavné špecifiká.** Bajkal je najhlbšie (1 600 m) a najväčšie sladkovodné jazero na svete. Jedinou riekou, ktorá z neho vyteká, je Angara.
5. **Aký typ prírodnej krajiny je tajga a aké je jej hospodárske využitie?** Tajga je ihličnatý les pokrývajúci Sibír, tvorený najmä smrekmi, borovicami, jedľami a smrekovcami. Rastie na málo úrodnej podzolovej pôde, ktorá je nevhodná pre poľnohospodárstvo, preto sa tu primárne ťaží drevo.
6. **Čo je permafrost a v ktorej prírodnej krajine sa nachádza?** Permafrost je trvalo zamrznutá pôda, ktorá sa nachádza v tundre, v subarktickom podnebnom pásme okolo severnej polárnej kružnice. Počas krátkych liet sa jej povrchová vrstva rozmrazuje a mení sa na močiar.
7. **Ktoré nerastné suroviny sú dominantné pre uralskú oblasť a ktoré mesto je jej centrom?** Z uralskej oblasti pochádzajú tri štvrtiny ruskej produkcie ropy a zemného plynu a je to tiež hlavný región pestovania pšenice. Najväčším mestom a sídlom strojárskych podnikov je Jekaterinburg.
8. **Prečo sú mestá Novosibirsk a Irkutsk dôležitými priemyselnými centrami Sibíri?** V týchto mestách je sústredená výroba dopravných lietadiel a stíhačiek. Novosibirsk je zároveň najľudnatejším sibírsnym mestom s najväčším letiskom v ázijskej časti Ruska a sídlom vedeckého strediska Akademgorok.

9. **Aký je hospodársky a strategický význam prístavu Vladivostok?** Vladivostok je najvýznamnejšie hospodárske stredisko Ďalekého východu. Sústreďuje sa tu výroba vojenského vybavenia a lodí, má význam pre spracovanie rýb a sídli tu ruská tichomorská flotila.

10. **Opíšte účel a základné parametre Transsibírskej magistrály.** Je to najdlhšia nepretržitá železničná trať na svete (9 288 km), spájajúca Moskvu s Vladivostokom. Postavená bola v rokoch 1891–1916 na prepojenie regiónov, prepravu surovín a osôb, pričom cesta trvá 6 dní.

Námety na esej

1. Porovnajzte tri hlavné regióny ázijskej časti Ruska (Ural, Sibír, Ďaleký východ) z hľadiska ich geografickej polohy, hospodárskeho zamerania, hustoty zaľudnenia a kľúčových mestských centier.
2. Analyzujte, ako drsné klimatické podmienky, vrátane subarktického podnebia a permafrostu, ovplyvňujú život obyvateľstva, hospodárstvo (ťažba, poľnohospodárstvo) a dopravnú infraštruktúru v Severnej Ázii.
3. Diskutujte o strategickom a ekonomickom význame prírodných zdrojov Severnej Ázie pre Rusko. Zamerajte sa na ropu, zemný plyn, uhlie, drahé kovy, drevo a rybolov a ich distribúciu v jednotlivých regiónoch.
4. Popíšte význam vodstva v Severnej Ázii. Zhodnoťte úlohu veľkých riek (Ob, Jenisej, Lena), okrajových morí Severného ľadového oceánu a unikátneho jazera Bajkal pre dopravu, hospodárstvo a ekosystém.
5. Vysvetlite príčiny a dôsledky nerovnomerného osídlenia Severnej Ázie. Zamerajte sa na faktory, ktoré vedú ku koncentrácii obyvateľstva do veľkomiest a na problémy, ako sú ľudoprázdne územia a migrácia do európskej časti Ruska.

Slovník kľúčových pojmov

Pojem	Definícia
Akademgorok	Vedecké a univerzitné stredisko v Novosibirsku, jedno z najdôležitejších v Rusku.
Angara	Jediná rieka, ktorá vyteká z jazera Bajkal.
Bajkal	Najhlbšie (1 600 m) a najväčšie sladkovodné jazero na svete, nachádzajúce sa na Sibíri.
Beringov prieliv	82 km široký pás mora oddeľujúci Áziu (Rusko) a Severnú Ameriku (USA).
Diomedove ostrovy	Dva ostrovy v Beringovom prielive, vzdialené 4 km; jeden patrí USA, druhý Rusku.

Ďaleký východ	Najvýchodnejší región ázijskej časti Ruska, z veľkej časti ľudoprázdny a hospodársky zaostalý. Hlavným centrom je Vladivostok.
Elbrus	Najvyšší vrch pohoria Kaukaz s výškou 5 642 m n. m.
Jazero Karačaj	Jazero južne od pohoria Ural, považované za najznejštie miesto na svete kvôli desaťročiam ukladania rádioaktívneho odpadu.
Jekaterinburg	Najväčšie mesto uralskej oblasti, sídlo najväčších ruských strojárskych podnikov a centrum spracovania drahých kovov.
Kamčatka	Polostrov na východe Severnej Ázie, ktorý je súčasťou Tichooceánskeho ohnivého kruhu a má aktívne sopky.
Kľučevská sopka	Najvyššia aktívna sopka eurázijského kontinentu (4 800 m n. m.), nachádzajúca sa na polostrove Kamčatka.
Kontinentalita	Vplyv vzdialenosti od pobrežia na podnebie, ktorý sa prejavuje znižovaním zrážok a väčšími rozdielmi teplôt medzi letom a zimou.
Novosibirsk	Najľudnatejšie sibírske mesto s najväčším letiskom v ázijskej časti Ruska, centrum výroby lietadiel.
Ojmjakon	Najchladnejšie mesto na svete v regióne Jakutsko, s najnižšou nameranou teplotou -68 °C.
Omsk	Významné stredisko spracovania ruskej ropy na Sibíri.
Permafrost	Trvalo zamrznutá pôda charakteristická pre oblasť tundry.
Pravoslávne kresťanstvo	Hlavné vierovyznanie v Rusku.

Severná Ázia	Územie ležiace východne od pohoria Ural, ktoré politicky patrí Rusku.
Sibír	Rozsiahle územie tvorené Západosibírskou nížinou a Stredosibírskou plošinou, pokrývajúce 77 % územia Ruska.
Subarktické podnebie	Podnebie okolo severnej polárnej kružnice, typické dlhými zimami so snehom a krátkymi, miernymi letami.
Tajga	Prírodná krajina tvorená ihličnatým lesom (smrek, borovica, jedľa), pokrývajúca veľkú časť Sibíri.
Transsibírska magistrála	Najdlhšia nepretržitá železničná trať na svete (9 288 km), vedúca z Moskvy do Vladivostoku.
Tundra	Prírodná krajina v subarktickom pásme tvorená zakrpatenými drevinami, machmi a lišajníkmi na permafroste.
Ural	Pohorie, ktoré tvorí západnú hranicu Severnej Ázie. Tiež názov pre priľahlý hospodársky región bohatý na ropu a zemný plyn.
Vladivostok	Najvýznamnejšie prístavné a hospodárske stredisko Ďalekého východu, sídlo ruskej tichomorskej flotily.